

Міністерство освіти і науки України
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Голова приймальної комісії

О. Я. Чебикін

2019 р.

ПРОГРАМА

додаткового вступного випробування (співбесіда)
на здобуття освітнього ступеня магістра для вступників, які мають освітній
ступінь вищої освіти, здобутий за іншою спеціальністю
Спеціальність 014 Середня освіта (Українська мова і література)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програму з додаткового вступного випробування на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 014 Середня освіта (Українська мова і література) розроблено на основі освітньої-професійної програми підготовки бакалавра відповідної спеціальності за такими розділами:

- Сучасна української літературна мова.
- Історія української літератури та критики.

Програма складається з пояснювальної записки та основної частини.

У пояснювальній записці визначено вимоги до рівня знань і вмінь вступників з дисциплін, що складають професійну науково-предметну підготовку. В основній частині подано перелік розділів і тем, що мають бути засвоєні вступниками, а також список рекомендованої літератури.

Додаткове вступне випробування має на меті перевірити рівень теоретичних знань і практичних умінь із сучасної української мови й історії української літератури, теорії літератури абітурієнтів, які вступають на основі освітнього ступеня бакалавра, здобутого за іншою спеціальністю.

Співбесіда передбачає три типи питань: теоретичне питання з української мови, лінгвістичний аналіз (фонетичний, морфемний, словотвірний, лексичний розбір слова, морфологічний аналіз частин мови, синтаксичний аналіз речення), теоретико-практичне питання з історії української літератури (з елементами літературознавчого аналізу художнього твору).

Відповідно вступники повинні **знати**:

- основні відомості про фонетичну, лексичну та граматичну будову сучасної української літературної мови;
- основні етапи та явища літературного процесу,
- зміст та ідейно-художнє значення творів української літератури.

Вступники повинні **вміти**:

- виконувати повний і частковий мовні розбори;
- знаходити й виправляти орфоепічні та орфографічні помилки;
- виконувати мовні завдання, виявляючи знання норм сучасної української літературної мови: фонетичні, орфоепічні, лексикологічні, фразеологічні, граматичні, орфографічні, пунктуаційні, стилістичні,
- орієнтуватись у складній взаємодії мистецьких напрямків і течій відповідного періоду в літературі й мистецтві,
- користуватись літературознавчою термінологією, аналізувати художні твори.

Програма додаткового вступного випробування (співбесіди)

Розділ 1. Сучасна українська літературна мова

Фонетика. Орфоепія. Орфографія. Фонетика як галузь знань про звукову будову мови. Класифікація звуків мови. Фонетична транскрипція. Співвідношення між буквами українського алфавіту й фонемами української літературної мови.

Чергування голосних у коренях слів: /o/-/a/; /e/-/i/; /i/-/a/; /i/-/и/; /Ø/-/e/-/o/-/и/; /Ø/-/o/-/и/-/у/. Чергування /o/, /e/ з /i/; /o/, /e/ з /ø/; /e/ з /o/ після шиплячих та /й/ (з історичним коментарем).

Чергування приголосних звуків. Зміна приголосних перед суфіксами -ськ (ий), -ств(о).

Палаталізація приголосних. Зміни приголосних перед суфіксом -ин(а).

Асиміляція, дисиміляція і спрощення в групах приголосних (з історичними коментарями). Подовження приголосних.

Фонологічна система української літературної мови. Вчення про фонему в українському мовознавстві. Поняття фонем. Інваріант і варіанти фонем. Диференціюючі ознаки фонем української літературної мови.

Орфоепія. Сучасні орфоепічні норми української мови. Причини відхилення від орфоепічних норм.

Наголос в українській мові. Роль наголосу у розрізненні слів та їх форм. Інтонація.

Принципи української орфографії. Короткі відомості з історії українського правопису. Сучасний український правопис.

Основи сучасної української пунктуації. Система розділових знаків.

Граматичні і лексичні основи вживання великої літери. Правопис власних назв. Апостроф. Позначення на письмі змінених при словотворенні приголосних звуків. Позначення на письмі подовжених приголосних звуків. Вживання м'якого знака. Правила переносу з рядка в рядок. Правопис складних слів. Правопис слів іншомовного походження.

Морфеміка. Словотвір. Морфологічна будова слова. Зміни в складі слова.

Словотвір. Зв'язок словотвору з лексикою і граматиною. Поняття про твірну основу. Словотворчі й формотворчі афікси. Словотвірний тип.

Способи словотворення в сучасній українській літературній мові.

Лексикологія. Лексикографія. Фразеологія. Формування лексичної системи української мови. Слово як лексична одиниця. Полісемія. Типи переносних значень слів. Омоніми, пароніми, синоніми, антоніми. Стилiстична роль омонімів, синонімів та антонімів.

Лексика сучасної української мови щодо її походження.

Склад лексики сучасної української літературної мови щодо виділення в ній активних і пасивних шарів.

Фразеологія української мови. Класифікація фразеологізмів. Джерела української фразеології. Стилiстичні функції фразеологізмів.

Українська лексикографія. Типи словників. Історія української лексикографії.

Морфологія. Частина мови й принципи їх виділення. Явища переходу слів з однієї частини мови в іншу.

Іменник. Лексико-граматичні розряди іменників. Категорія роду, числа і відмінка іменників. Типи відмін іменників. Невідмінювані іменники. Словотвір іменників.

Прикметник, морфологічні ознаки прикметника. Короткі й повні, стягнені й нестягнені форми прикметників (з історичним поясненням), їх стилістична функція. Лексико-граматичні розряди прикметників. Ступені порівняння прикметників. Відмінювання й утворення прикметників.

Займенник. Історія предметно-особового займенника. Проніміналізація. Розряди займенників за значенням та особливості їх відмінювання. Співвідношення займенників з іншими частинами мови.

Числівник. Історичне походження числівників 11-19; 20; 30; 50-90; 200-900. Розряди числівників. Особливості правопису та відмінювання числівників різних розрядів. Наголос при відмінюванні.

Дієслово. Дієвідмінювані, відмінювані і незмінювані форми дієслова. Категорія особи, роду і числа в системі дієслова (з історичними коментуваннями категорії роду). Категорія часу дієслова, її зв'язок з категоріями способу і виду. Історія часових форм. Категорія виду дієслова. Категорія способу дієслів. Історія наказового й умовного способів. Стилiстичні властивості дієслівних форм способу. Перехідні й неперехідні дієслова. Категорія стану дієслова. Дві основи дієслова. Словотвір дієслів. Дієприкметник як дієслівна форма. Дієприслівник як дієслівна форма.

Прислівник. Розряди прислівників. Утворення прислівників. Адвербіалізація.

Службові частини мови. Прийменник. Сполучник. Частка.

Вигуки. Перехід вигуків у повнозначні слова і повнозначних слів у вигуки.

Модальні слова. Значення та функції, співвідносність з іншими частинами мови. Розряди модальних слів за значенням та способом утворення.

Синтаксис. Словосполучення. Граматичні зв'язки між компонентами словосполучення. Типи підрядного зв'язку слів.

Речення як основна синтаксична одиниця мови і мовлення. Ознаки речення. Типи речень за метою висловлювання. Окличні речення.

Підмет, його типи і способи вираження. Присудок, його види і способи вираження. Додаток, його види і способи вираження. Відокремлення додатків. Означення і прикладка. Відокремлення означень і прикладок. Обставини, їх види і способи вираження. Відокремлення обставин.

Односкладні речення, їх стилістична роль.

Просте ускладнене речення. Речення з однорідними членами. Вставні та вставлені слова, словосполучення і речення. Основні умови відокремлення другорядних членів речення. Звертання.

Складне речення. Складносурядні речення. Розділові знаки в них. Принципи класифікації складнопідрядних речень. Безсполучникові складні речення. Розділові знаки в них. Складносурядні багатокomпонентні речення. Складнопідрядні багатокomпонентні речення. Безсполучникові багатокomпонентні речення. Складні синтаксичні конструкції.

Конструкції з чужим мовленням. Засоби передачі чужого мовлення. Пряма і непряма мова. Пунктуація у реченнях з прямою мовою. Невласне пряма мова.

Період. Складне синтаксичне ціле як синтаксична одиниця і компонент тексту. Абзац і його роль у членуванні тексту.

Питання про текст як об'єкт синтаксично-комунікативного аналізу. Основні категорії тексту. Різновиди текстів.

Розділ 2. Історія української літератури та критики

Особливості давньої української літератури. Література Київської Русі. Перекладна література. Біблія як святе письмо, як пам'ятка літератури, як історичний документ. Апокрифи, агіографи. Ізборники Святослава.

Оригінальна література. Галицько-Волинський літопис. Повість врем'яних літ. «Поучение» В. Мономаха. Києво-Печерський патерик. Паломницька література.

Українське віршування в 16-17 століттях. Іван Величковський. Іван Вишенський.

Драматична література 17 століття. Інтермедії.

Козацькі літописи 17-18 ст., їх джерела та зміст. Мова, стиль. Висока оцінка творів відомими українськими істориками, філологами, письменниками. Літопис Самовидця. Літопис Григорія Грабянки. Літопис Самійла Величка.

Історична проза 17 ст. Густинський літопис. «Хроніка» Феодосія Софоновича.

Найважливіші художні переклади і переспіви “Слова о полку Ігоревім”. Використання мотивів, образів “Слова...” в українській літературі.

Літературно-естетичні погляди Григорія Сковороди.

І. Котляревський «Енеїда». Драматичні твори І. Котляревського (“Наталка Полтавка”, “Москаль-чарівник”), їх художні особливості. Просвітительський реалізм письменника.

Життєвий і творчий шлях Г. Квітки-Основ'яненка.

Літературна спадщина Гулака-Артемовського. Специфіка байок Є. Гребінки.

Характерні риси українського романтизму 20-40-х рр. XIX ст. Балада “Маруся” Л.Боровиковського – визначний твір українського романтизму.

Байкарська творчість Л. Глібова, ідейно-естетичний зв'язок її з творами його попередників в українській та російській літературах (Є. Гребінка, І. Крилов). Новаторство байкаря. Образ оповідача.

Роль “Руської трійці” в національно-культурному відродженні на

західноукраїнських землях. “Русалка Дністровая” (1837) – перша на Західній Україні книга українською народною мовою, її романтичний характер.

Рання творчість Т.Г. Шевченка (1837-1843), її мотиви, жанри, образи. Вихід “Кобзаря” (1840), відгуки тогочасної критики на збірку. Історичні поеми Т.Г. Шевченка. Особливості поезики поеми “Гайдамаки”. Правда історична і правда художня. Жіноча тематика творів Т. Шевченка. Лірика Т.Шевченка періоду “трьох літ”, її громадянський пафос і висока художня довершеність. Поняття про сатиру. Сатира Т.Г. Шевченка, її народний характер. Тематичне, жанрове і стильове багатство поем “Сон” (“У всякого своя доля”), “Кавказ”, “І мертвим, і живим”... Творчість Т. Шевченка 1847-1857 рр. Цикл поезій “В казематі”. Лірика періоду заслання, її мотиви, образи. “Неофіти”, “Юродивий”, “Ісаія. Глава 35”, “Осії. Глава XIV”, “Я не нездужаю, нівроку”. Закличний пафос віршів і поем цього періоду (“П.С.”, “Княжна”, “Варнак”, “Марина”), їх композиція, образи, художня своєрідність. Творчість Т. Шевченка 1857-1861 років. Кобзар 1860 р. Ідейно-естетичні погляди поета. Драматичні твори.

Повісті Марка Вовчка “Інститутка”, “Кармалюк”, “Невільничка”. Злободенність тематики, своєрідність жанру і стилю, проблема позитивного героя в них. Розповідна майстерність письменниці. Т. Шевченко про письменницю.

Творчість П.О. Куліша. “Чорна рада” як перший історичний роман в українській літературі, його романтичні тенденції.

Творчість Ю. Федьковича. Поезія (мотиви, образи, ліризм і мелодійність, близькість до народних пісень).

Життя і творчість С.В. Руданського. Особливості поезики.

Тематика, художня самобутність прози І.С. Нечуя-Левицького. Соціально-побутові повісті “Дві московки”, “Микола Джеря”, “Кайдашева сім’я”, “Бурлачка”. Франко про письменника.

Роман Панаса Мирного “Хіба ревуть воли, як ясла повні?”. Проблематика твору, його жанрова своєрідність, композиційно-сюжетна структура, образна система.

Багатогранність наукової, літературної і громадської діяльності Б.Д. Грінченка. Поетичні і прозові твори письменника.

П. Грабовський як видатний поет-демократ кінця XIX ст., його життєвий і творчий подвиг. Боротьба поета за глибоку змістовність мистецтва.

Новаторство І. Франка як поета. Збірки “З вершин і низин”, “Зів’яле листя”, “Мій Ізмарагд”, “Із днів журби”. Джерельна основа творів. Ідейно-художній аналіз. Філософські та історичні поеми І. Франка. Проблематика, художня своєрідність. Драматичні твори І. Франка, їх тематика, жанри, художня своєрідність. Ідейно-художній аналіз соціально-побутової драми “Украдене щастя”. Сатиричні оповідання.

Своєрідність новелістики М. Коцюбинського. Повість «Fata morgana». Своєрідність повісті «Тіні забутих предків».

Філософська ідея, система образів, поетична символіка, особливості

композиції драми-феєрії “Лісова пісня” Лесі Українки. Поняття про її жанр. Драматична творчість Лесі Українки. Новаторство жанру. Драма ідей. “Камінний господар” Лесі Українки у контексті світової теми.

Особливості стилю В. Стефаника – новеліста, його творчий метод.

Характерні ознаки стилю Архипа Тесленка.

Своєрідність поезій Осипа Маковея. Лесь Мартович і Марко Черемшина.

Психологізм творчості Ольги Кобилянської, її художнє новаторство. Проблематика повістей «Земля», «В неділю рано зілля копала».

Своєрідність Карпенка-Карого-комедіографа.

Новаторство В. Винниченка-романіста. Особливості поетики.

Творчість Остапа Вишні. Специфіка відображення дійсності засобами комічного. Визначальні особливості гумору письменника.

Драма М. Куліша “Патетична соната”. Новаторство драматурга. Образна система. Сценічне життя. Трагічне і комічне в сатиричних творах М.Куліша (“Народний Малахій”, “Мина Мазайло”).

В. Підмогильний. Екзистенційна тематика роману «Місто».

Філософська лірика М. Рильського. Ідейно-художнє новаторство збірок “Троянди й виноград”, “Далекі небосхили”, “Голосіївська осінь”, “Іскри вогню великого”.

Роман „Марія” У. Самчука як зразок трагедійного національного епосу.

Філософське осмислення подвигу і безсмертя народу в поемі “Похорон друга” П. Тичини. П. Тичина в оцінці В. Стуса (“Феномен доби”).

Лірика В. Сосюри. “Любіть Україну”, “Так ніхто не кохав”, “Білі акації будуть цвісти”, “Коли потяг у даль загуркоче” та ін. Поняття про образність.

М. Хвильовий як творець лірико-романтичної, імпресіоністичної новели. Відмова від описового реалізму. Культурологічні проблеми в памфлетах “Камо грядеши?”, “Україна чи Малоросія” та ін.

О. Гончар “Собор”. Гострота, актуальність проблематики. Оцінка роману в критиці та літературознавстві. Майстерність Олеся Гончара у новелістичному жанрі. Діалогія О. Гончара “Людина і зброя” та “Циклон”. Проблематика. Образи. Антимілітаристичний пафос.

О.П. Довженко – митець і мислитель. Національне і загальнолюдське у творчості. Воєнні кіноповісті “Україна в огні”, “Повість полум’яних літ”. Пovoєнна творчість О. Довженка (“Зачарована Десна”, “Поема про море”). Риси новаторства, індивідуальний стиль письменника.

Драматичні поеми І. Драча. Морально-етичні аспекти. Новаторство поета.

Історичні романи П. Загребельного.

Г. Тютюнник “Вир”.

Доля українського села у творчості М. Стельмаха. Ідея безсмертя народу в романі “Правда і кривда”.

Гр. Тютюнник — майстер художньої деталі. Новели Гр. Тютюнника.

Своєрідність і сила мистецького таланту В. Стуса (зб. “Свіча в свічаді”, “Веселий цвинтар”, “Палімпсести”, “Дорога болю”).

Творчість І. Кочерги, його драматичні твори на історичну та сучасну теми (“Свіччине весілля”, “Майстри часу”, “Ярослав Мудрий”). Зв’язок спадщини письменника з традиціями Лесі Українки.

Ідейно-тематичне й образне збагачення сучасної української поезії. Творчі пошуки Д. Павличка, Ліни Костенко, Б. Олійника, І. Драча.

Роман Ю. Яновського “Вершники”. Специфіка жанру. Образна система. Художня самобутність письменника.

Література діаспори. Контекст і специфіка творчості українських письменників-емігрантів: Є. Маланюка, О. Теліги, О. Ольжича, Ю. Липи, Т. Осьмачки, В. Барки, У. Самчука, І. Багряного, Н. Лівацької-Холодної.

Основні тенденції сучасної української літератури (постмодернізм).

Рекомендована література

Література до розділу «Сучасна українська літературна мова»

1. Безпояско О. К., Городенська К. Г. Морфеміка української мови. – К.: Наук. думка, 1987. – 212 с.
2. Безпояско О.К., Городенська К.Г., Русанівський В.М. Граматика української мови. Морфологія. – К.: Либідь, 1993.
3. Бондар О. І., Карпенко Ю. О., Микитин-Дружинець М. Л. Сучасна українська мова. Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія. – К., 2006.
4. Вихованець І.Р., Городенська К.Г., Грищенко А.П. Граматика української мови. – К.: Радянська школа, 1982.
5. Вихованець І.Р., Городенська К.Г. Теоретична морфологія української мови. – К.: Пульсари, 2004.
6. Волох О.Т., Чемерисова М.Т., Чернов Є.І. Сучасна українська літературна мова: Морфологія. Синтаксис. – К.: Вища школа, 1989.
7. Горпинич В.О. Морфологія української мови. – К.: Академія, 2004.
8. Горпинич В. О. Сучасна українська літературна мова. Морфеміка. Словотвір. Морфонологія. – К., 1999. – 208 с.
9. Плющ М. Я. Граматика української мови : у 2 ч. – Київ : Вища школа, 2005.
10. Слинько І. І., Гуйванюк Н. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української мови. Проблемні питання. – К., 1994.
11. Словотвір сучасної української літературної мови / Відп. ред. М. А. Жовтобрюх. – К.: Наук. думка, 1979. – 406 с.
12. Сучасна українська літературна мова. Морфологія / За ред. І.К. Білодіда. – К., 1969.
13. Сучасна українська літературна мова/ За ред. А.П. Грищенка. – К.: Вища школа, 2002.
14. Сучасна українська літературна мова/ За ред. М.Я. Плющ. –К.: Вища школа, 1994.
15. Тоцька Н. І. Сучасна українська літературна мова: фонетика, орфоепія, графіка, орфографія. – К., 1981.
16. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови. – К., 2004.

Література до розділу «Історія української літератури та критики»

1. Білецький Л. Основи української літературно-наукової критики. – К., 1998.
2. Білоус П.В. Історія української літератури XI-XVIII ст.: Навчальний посібник. – К., 2009.
3. Возняк М. Історія української літератури: У 2 кн. – Львів, 1992-1994.
4. Грицай М. С., Микитась К. Л., Шолом Ф. Я. Давня українська література. – К., 1989.
5. Історія української літератури XIX століття: В 3-х книгах / За ред. Т. М. Яценка. – К., 1995.

6. Історія української літератури ХХ століття: В 2-х книгах. – К., 1994 – 1995.
7. Історія української літератури ХХ століття: В 2-х книгах. – К., 1998.
8. Кононенко П. Українська література. Проблеми розвитку. – К., 1994.
9. Наєнко М. Українське літературознавство: школи, напрями, тенденції. – К., 1997.
10. Полєк В. Т. Історія української літератури ХVІІ ст. – К., 1999.
11. Полєк В. Т. Історія української літератури Х-ХVІІІ століть. – К., 1994.
12. Проблеми історії та теорії реалізму української літератури ХІХ - початку ХХ ст. – К., 1991.